Bayerisches Staatsministerium für
Familie, Arbeit und Soziales

Osam tačaka...
koje odgoj čine jakim.

EDUCATION MAKES YOU STRONGER

Osam tačaka...
koje odgoj
čine jakim.

Sadržaj.

Šta je odgoj? 6

Osam tačaka koje odgoj čine jakim. 8

Odgoj je pokloniti ljubav. 9

Odgoj je smeti da se svađamo. 10

Odgoj je da znamo saslušati. 12

Odgoj je da postavimo granice. 13

Odgoj je da damo slobodan prostor. 15

Odgoj je da pokažemo osećaje. 17

Odgoj je da imamo vremena. 18

Odgoj je da pružimo hrabrost. 20

Savet i pomoć za jake familije. 22

Šta je odgoj?

U prvom redu: Odgoj se ne tiče samo roditelja nego svih nas, jer on je zadatak celokupnog društva. Odgoj bi trebao da u različitim pogledima jača decu: određivati njihov život kako bi susretali izazove, kako bi se upuštali u veze s drugim osobama, kako bi izdržali nenadane životne udarce, kako bi naučili da prihvate mišljenje drugih osoba i još puno toga. To pre svega znači da decu snabdeva sa svim za život potrebnim stvarima. Njima je potrebna hrana i odeća, sigurnost i mogućnost za otkrivanje sveta. Odgoju takođe pripada aktivno raspravljanje, koje će devojkama i mladićima da omogući stecanje znanja i sposobnosti. Deci je potrebno da steknu iskustvo, a kako bi na svom životnom putu u našem društvu zauzeli mesto, potrebna im je pouzdana pratnja.

Deca u svojoj okolini imaju puno uzora: roditelji, pedagozi u dečjem obdaništu, školi, dnevnom boravku i sastajalištima za mlade i druge osobe koje sreću u svojoj svakodnevnici, ali i važne figure iz medija. Najvažnije su odrasle osobe s kojima zajedno žive. Zbog toga je njihovo ponašanje od posebne važnosti.

Roditelji snose najvažniju odgovornost za dobrobit svoje dece. Zbog toga odgoj za njih znači imati obaveze, ali i prava. Isto tako kao šta deca imaju pravo na pozitivne uslove života, je pravo osoba koje ih odgajaju da ih društvo pri tome potpomaže.

Odgoj je živ i zanimljiv proces. Istina on može ponekad da bude naporan, ali pre svega on čini zadovoljstvo i važan je za društvo. S jakim odgojem svet ima više od svoje dece, a deca više od sveta.

Roditeljima su za uspešan odgoj potrebni

- Dobri okvirni uslovi: familijama je potrebno dovoljno prostora za stanovanje, sigurna radna mesta, finansijske pomoći, dobre mogućnosti za zbrinjavanje dece i dobra okolina za porodice.
- Pomoć i podrška: roditelji imaju pravo na to da ih se s vremena na vreme rastereti. Ponekad se familije mogu međusobno da potpomažu. Osim toga su familijama za razumevanje, savet i pomoć važni prijatelji, kolege, rodbina i komšije. Ako familije pri odgoju dece nekada ne znaju kako dalje, to nije sramota. Biro „Pomoć za mlade“, Organizatori kurseva za obrazovanje roditelja, Savetovalište za bračne parove i familiju, rado pomažu i nude pojedinačnu pomoć.

Osam tačaka
koje odgoj čine jakim.

Kako izgleda jedan „jak odgoj“? Roditelji danas imaju mogućnost da izaberu dobre savete iz jedne mase novina i knjiga. Mi našom brošurom ne želimo da napravimo još jedan daljni savetnik za odgoj. Timski saradnici Kampanje „Snažan putem odgoja“ su formulisali osam ključnih tačaka, koje u sebi okupljaju najvažnije karakteristike „jakog odgoja“.

ODGOJ JE ...

... pružiti ljubav.
... smeti da se svađamo.
... biti u stanju da saslušamo.
... postaviti granicu.
... dati slobodan prostor.
... pokazati osećaje.
... imati vremena.
... ohrabrivati.

Odgoj je ...
pružiti ljubav.

Pružiti detetu ljubav znači prihvatiti ga onakvim kakvo je i njemu to pokazati. Deci i mladima je taj osećaj sigurnosti potreban, kako bi mogli da razviju samopouzdanje te kako bi na osnovu njega bez straha upoznali svoje jake i slabe strane. Ponekad je očevima i majkama ipak teško pokazati njihovu ljubav. Kako to funkcioniše s poklanjanjem ljubavi?

- Najbliži oblik poklanjanja pažnje je telesna blizina, toplina i dodir. Da li jedan zagrljaj, nežno češanje po leđima, ljubazan pogled očima, nežno gurkanje ili lagano lupkanje po ramenu: svako dete odmah zna šta to znači.
- Što deca postaju starija, to postaju važniji drugi oblici pružanja pažnje. Teenager – mladići kao i devojke – ponekad takođe dozvoljavaju da ih se uzme u zagrljaj, iako si takođe s vremenom traže druge osobe s kojima će se ljubiti.
- Imati vremena, pokazati interes za dete, tešiti ga, dokazuje detetu koliko ga roditelji vole. Pričajte svom podmlatku da ga volite i da ste na njega ponosni, nezavisno o specijalnim uspesima.
- Ali, pokloniti ljubav ne znači da odrasli ne smeju da zahtevaju svoj mir ili da oni detetu ne smeju nešto da zabrane.

Odgoj je ...
smeti da se svađamo.

Svađa postoji u svakoj familiji. Pri tome može da bude ponekad i malo glasnije. Dokazati se, reći „ne“ , izdržati zategnutu situaciju, uvideti potrebe drugih, uveravati, popustiti, naći kompromise i opet se pomiriti: Deca pri svađi uče važne socijalne sposobnosti. Mora da se nauči kako da se svađa. Da bi se nesporazum ponovno rešio, te kako ne bi došlo do daljnih poteškoća, trebalo bi da se pridržavate određenih pravila:

- U principu nema tema koje su zabranjene. Deca mogu takođe, bez da ih se za to kazni, da pokažu negativna osećanja, kao što su odbojnost ili bes.
- Odrasli su pri jednoj svađi uvek u jačoj poziciji. Zbog toga bi trebali da decu s njihovim željama uzmemo zaozbiljno i nastojati da ih se ne povredi rečima ili oblicima nasilja.
- Dok god jedni na druge nisu ljuti, smeju pri jednoj svađi dva različita mišljenja da stoje jedno uz drugo. Pri tome deca i odrasli vežbaju toleranciju.
- Deca smeju zajedno da se svađaju, bez da se odrasli u to upliću. Ali ako se oni prema slabijima nekorektno ponašaju, trebali bi s puno ljubavi, ali jasno da od njih zahtevate da imaju obzira prema drugima.

- Odrasli su važni uzori. Kada deca dožive kako njihovi roditelji s puno poštovanja jedan s drugim raspravljaju, ona uče od njih. Deca pate od tinjajućih nesporazuma, nasilnih razračunavanja ili povredljivih prigovora u familiji. Zavisno o starosti dece, odrasli im mogu, bez da ih povlače na svoju stranu, objasniti o čemu se pri dotičnoj svađi radi.

- Isto tako kao šta je važno svađati se, važno je i ponovno se pomiriti. Pri jednoj tvrdokornijoj svađi, mogu roditelji da svojoj deci savetom pomognu. Pri nesporazumima u familiji trebalo bi da se pomiri pre polaska u krevet.

Odgoj je ...
znati saslušati.

Saslušati, znači nekome pokloniti pažnju i uzeti obzira prema njegovim željama. Mladima koji su u fazi odrastanja i koji svakodnevno doživljavaju nova iskustva i koji u svetu moraju da se snađu, posebno je potrebno da ih odrasli saslušaju. U svakoj familiji bi svakodnevno trebala da postoji mogućnost razgovora, bilo to u obliku familijarne konferencije ili u obliku rituala kao šta je to zajednička večera ili pratnja i vođenje dece u krevet. Nekoga saslušati može da bude naporno. Pri tome Vam mogu pomoći sledeće stvari:

- ponekad slede na kraju rečenice važne informacije koje na početku nismo uopšte očekivali. Zbog toga: pustite druge da se ispričaju!
- Prebrzi komentari i saveti ne pomažu dalje. Deca se osjećaju uzeta zaozbiljno kada roditelji s njima samima pronalaze rešenja.
- Da od samog početka uopšte ne bi došlo do međusobnih nesporazuma, trebali bi da se uverite da li ste sve razumeli.

- Dobrom razgovoru nije potrebno skretanje pažnje na nešto drugo. Znači, isključite televizor, i pustite ako zvoni telefon!

- Kada deca previše opširno pričaju o svojim doživljajima, smete da ih pri njihovom izlaganju zakočite. Decu koja su mirnija, treba da potaknete na pričanje, pre svega ako su šutljivija nego inače.

Odgoj je ... postaviti granice.

Postaviti granice i dosledno ih se pridržavati je za veliki broj roditelja najvažaniji zadatak, ali istovremeno i najveći izazov u odgoju. Kada se radi o proveri roditeljskog stprljenja i doslednosti su deca i mladi rođeni majstori. Deci su potrebne granice iz dva različita razloga: prvi je kao zaštita od opasnosti u i izvan kuće. Drugi je da smisaona i pregledna pravila daju detetu sigurnost. Odraslima ponekad teško pada postupiti protiv dečje volje. I pored toga je za roditelje i decu, gledano na duži vremenski period, jednostavnije ako oni znaju gde su njihove granice. I pri tome bi trebala takođe važiti određena pravila igre:

- Granice moraju da budu jasno postavljene. Odrasli bi trebali da pre svega razmisle, zbog čega postavljaju određeno pravilo. Starija deca bolje razumeju zapoved ili zabranu, kada im odrasli objasne razloge.

- Ko granice određuje, trebao/trebala bi sam/a po njima da i živi. To ne znači da mama ili tata moraju u krevet nakon emisije „Sandmann - laku noć deco“. Ali pri redovnom pranju zubi su oni najbolji primer.

- Postavljati granice i onda ih se ne pridržavati, nema nikakvog smisla. Doslednost pokazuje pouzdanost i daje deci osećaj da ih se uzima zaozbiljno.

- Ako dete pređe preko postavljenih mu granica, trebali bi odrasli da reaguju jasno i zajednički. Deca znaju na čemu su kada su pravila od strane majke, oca ili od strane drugih osoba koje su uključene u odgoj dece u najvažnijim tačkama slična, čak i onda ako oni odgajaju na različit način. Ponekad je nedovoljno jedno jasno i glasno „NE“ ili jedna opomena. Ako su potrebne doslednije mere, onda one moraju da stoje u neposrednoj vezi s postojećom situacijom. Deca najčešće dobro shvataju „logične kazne“.

- I roditelji se pri odgoju moraju pridržavati granica. Sve vrste nasilja je tabu tema. Tome ne pripadaju samo udarci, nego i psihičko nasilje kao odbijanje pružanja pažnje.

- Nijedno pravilo bez izuzetka. Ako jedno pravilo napustite, zbog toga šta nije imalo smisla, ili ga prilagodite izmenjenoj situaciji, to ne znači da je to kraj odgoja. Deca i mladi neće odmah da izgube poštovanje prema roditeljskim granicama ako jednom smeju duže da ostanu budni.

Odgoj je ...
dati slobodan prostor.

Deci je potreban prostor koji mogu sami onako da urede kako to oni žele. Od prve godine života dobivaju sve više slobodnog prostora. Oni uče sami da jedu, sami da idu u WC, da budu duže vreme odvojeni od roditelja, da raspolažu s vlastitim novcem i mnogo više toga. Slobodan prostor je važan kako bi deca samostalno i s puno odgovornosti uzela život u svoje ruke. Kako roditeljima ne bi teško pala odluka između dete slobodno pustiti ili nad njim strepiti, trebali bi da misle na sledeće:

- Slobodan prostor mora da se isproba. Devojčice i mladići koje/koji su uključeni u familijarnu svakodnevnicu, uče jako puno za svoj kasniji život. Onaj ko sme da gleda šta i kako mama i tata rade, ubrzo će se i sam znati da snađe, npr. pri čitanju plana grada ili će znati da popravi svoje biciklo.

- Deca uče korak po korak kako da postupaju sa svojom slobodom. Dok prvaci znaju bolje da raspolažu sa svojim malim nedeljnim džeparcom, mlade osobe dobro se snalaze sa svojim vlastitim kontom na koji im roditelji uplaćuju mesečni džeparac ili čak određenu paušalnu sumu novca za školski pribor i odeću.

- Pružanje pomoći nudi deci sigurnost pri isprobavanju novih slobodnih prostora. Za jedanaestogodišnjake, koji imaju mobilni telefon ili telefonsku kartu za svaki slučaj, nije tako strašno kada prvi put putuju sami

kod prijatelja koji živi u drugom delu grada, a i roditelji će manje da se sekiraju.

- Ni pri pitanjima ukusa nisu različite generacije uvek istog mišljenja. Radi li se o hobiju, modernim frizurama ili izboru prijateljica i prijatelja, trebala bi u principu da odluče deca sama – sve dok uvažavaju roditeljska pravila. Tolerancija ima onda svoje granice kada se radi o dobrobiti potomaka. Kada mladi počnu pušiti, to sigurno ne pridonosi njihovom razvoju.

- Veći dio mladih u pubertetu odjednom zahteva veliki slobodni prostor. Čak i oni dobroćudni postanu buntovnici protiv roditeljskih pravila. Da ne izgubite zemlju pod nogama, devojčicama i mladićima je u to vrijeme potrebno iskustvo da slobode nema bez granica. S druge strane roditelji bi njima trebali da pomognu da oni idu svojim vlastitim putem i da na taj način odrastu.

Odgoj je ...
pokazati osećaje.

Ljubav i radost, žalost, bol i ljutnja – su osećaji koji pripadaju životu u jednoj familiji. Deca pokazuju svoje osećaje sasvim različito. Dok jedni svoju ljubav dokazuju mazeći se, drugi možda radije crtaju sliku za neku njima dragu osobu. Za razvoj deteta je važno da otkriju osećaje kao takve i da znaju s njima da se ophode. Pri tome važi:

- Deca smeju da pokažu osećaje, kako pozitivne, tako i negativne.
  I svako dete to sme da pokaže na svoj način, bilo to glasno ili tiho. Prošla su vremena kada mladići nisu smeli da plaču i devojčice nisu smele da glasno besne.

- Odrasli ponekad izliv osećaja kod dece smatraju neprimerenim. U tom slučaju decu možete da slobodno zamolite da se suzdrže. Ali, oni bi trebali da znaju da nisu njihovi osećaji, nego njihovo ponašanje, neprimerni.

- Deca žele da se njihovi osećaji uzmu zaozbiljno. Pri manjim ili većim problemima oni ne mogu kao odrasli da tako lako preko njih pređu. Najbolje je da na to reagujemo opušteno.

- Neke devojčice i mladići najradije zadržavaju za sebe što ih tišti. Ako su specijalno potišteni ili mirni, trebalo bi da roditelji traže razlog. Čak i povučenijoj deci je ponekad dobro ako mogu da otvore svoje srce.

- Takođe i u svetu osećanja uče mladi od starijih. Takođe zbog toga roditelji smeju da pokažu osećaje prema svojoj deci i to im, prilagođeno njihovom uzrastu, i objasniti. Njih ionako ne možemo da zavaramo. Naprotiv, za decu je zastrašujuće kada osete da nešto lebdi u zraku, a da ih odrasli ne upute u situaciju. Roditelji, isto tako kao i deca, nisu zaštićeni od neprimerenih izliva ljutnje. Važno je nakon nje izvinuti se. Jedna priznata greška nije znak slabosti!

Odgoj je ... imati vremena.

Igrati se, razgovarati, čitati, otkrivati svet – deca uče masu toga za budućnost pri zajedničkim aktivnostima u familiji. Zajednički provedeno vreme jača vezu između roditelja i dece. Veliki broj dece i mladih žele da njihovi roditelji provedu više vremena uz njih. Ovako bi uspelo:

- Imati vremena nije neophodno povezano sa skupim aktivnostima. Poseta bazenu za plivanje, izlet u zoološki vrt ili jedan izlet na biciklu za celu familiju su kod dece posebno omiljeni. Zajedničke slobodne aktivnosti nude dobru priliku za zajedničko provođenje slobodnog vremena.

- Upravo u svakodnevnici je deci potrebno posvetiti vremena i pažnje. Pri tome se može povezati korisno s ugodnim. Zajednički posao u kući može da čini zadovoljstvo, ako ga se ne predstavi kao dosadnu obaveznu vežbu. Mnoge familije kompletno isključuju, na neko vreme, takozvane „žderače slobodnog vremena“ kao što su televizor i stanica za igranje igara „Playstation“. Na taj način se dobiveno slobodno vreme može da ispuni s puno dobrih ideja.

- Roditelji bi pre svega morali da poklone svojoj deci pažnju upravo onda kada im je to potrebno, npr. kada je domaći zadatak posebno težak ili kada biciklo otkaže svoju poslušnost. Rituali, kao šta je pričanje priče pre odlaska u krevet, oduzimaju možda malo više vremena, ali za decu su jako važni.

- Roditelji koji zbog svojih poslovnih obaveza imaju manje vremena za familiju ne moraju da se osećaju krivim. Odlučujuće je da oni preostalo slobodno vreme smisaono i zajednički iskoriste. Ako je vreme sasvim kratko, mogu s vremena na vreme da rado uskoče baka i deda, tetka ili prijatelji.

Odgoj je ... ohrabrivati.

Za sve novo šta uče i za sve obaveze koje korak po korak preuzimaju, potrebna je osobama koje odrastaju velika porcija hrabrosti i samouverenje. Oni tada uče da nose odgovornost i da zastupaju svoje mišljenje i ne dopuštaju da ih drugi tako brzo učine nesigurnim. Da bi devojčice i mladići razvili hrabrost i samouverenje potrebne su im dve stvari: zadovoljstvo s tim šta su oni postigli i priznanje postignutog od strane drugih osoba. Kako roditelji mogu svoju decu da ohrabre?

- Deca žele da kao osobe budu voljena, i to ne samo zbog njihovih uspeha. Isto onako brzo kao šta ih možemo da ohrabrimo, možemo da ih i učinimo nesigurnim. Zbog toga moraju odrasli da s njima postupaju pažljivo.

- Ko želi da sakupi hrabrost, potrebni su mu uspešni doživljaji. Kada deca nešto isprobavaju i pri tome smeju da naprave grešku, preuzet će takođe na sebe ogrebotine i druge manje nezgode. Putem preuzimanja manjih zadataka i odgovornosti deca se hrabre.

- Deci je potrebna pohvala. Ne zaslužuje uvek pohvalu samo dobar uspeh, nego ponekad već i napor da se nešto postigne. Pohvalu bi trebalo tačno izmeriti, inače nema vrednosti u slučaju kada se uspeh mora da pohvali.

- Mali oblici pomoći sprečavaju nepotrebnu dečju frustraciju. Već pri

kupovini, mogu npr. da izaberu odeću koju će, iako su mali, smeti sami da obuku.

- I ovde vredi: Odrasli koji deci dozvole da naprave greške, smeju sami i nešto da pogrešno naprave.

Savet i pomoć jakim familijama.

Niko ne može, niti treba da bude „mašina za odgoj“. Perfektan otac ili nepogrešiva majka su čak kasnije mora za decu. Zbog toga na kraju želimo hrabrost i neperfektnoj familiji. Sigurno svi roditelji s vremena na vreme dođu do svojih vlastitih granica. Tada im je potreban neko ko će da ih sasluša, da im da hrabrost i slobodan prostor.

- Priznajte sebi kada dođete na rub svojih snaga. To nije nikakva sramota, nego hrabar prvi korak.
- Priuštite sebi s vremena na vreme godišnji odmor od vaše odgojne svakodnevnice. Ponekad je već dovoljno ako jednom nedeljno nekoliko sati – bez dece - posvetite sebi, bilo to da odete na bazen, posetite neki od kurseva koji se nude u školama ili se susretnete s prijateljima. Isto tako je bračnoj zajednici, kako bi ona dala polet celoj familiji, potrebna nega.
- Ako Vam je podrška potrebna, obratite se nekome. Susedi, rodbina ili prijatelji, ali i Savetovališta će da Vam rado dalje pomognu.

Nadamo se da ćemo Vam s Kampanjom „Snažan putem odgoja“ pomoći pri Vašem zadatku. Želimo uz naših „Osam tačaka koje odgoj jačaju“ dodati još dve tačke: porcija zdravog čovečjeg razuma i snažna količina humora. Na taj način će se odgoj u svakodnevnici mirnije oblikovati.

KORISNI LINKOVI:

U Bavarskoj:

www.baer.bayern.de
www.elternbriefe.bayern.de
www.erziehungsberatung.bayern.de
www.familienbildung.bayern.de
www.familienhandbuch.de
www.familienstuetzpunkte.bayern.de
www.koki.bayern.de
www.stmas.bayern.de

Na saveznom nivou:

www.bke-elternberatung.de
www.bzga.de
www.familienportal.de

BAYERN. GEMEINSAM. STARK.

www.stark-durch-erziehung.de

Die Kampagne „Stark durch Erziehung“ will alle, die an der Erziehung junger Menschen beteiligt sind, unterstützen und stärken. Das Thema soll verstärkt ins Gespräch gebracht werden. Die Broschüre kann in 16 verschiedenen Fremdsprachen unter www.stark-durch-erziehung.de heruntergeladen werden. Wir danken dem Jugendamt Nürnberg für die Entwicklung des Projekts, das mit Mitteln des Staatsministeriums für Familie, Arbeit und Soziales gefördert wurde.

Dem Bayerischen Staatsministerium für für Familie, Arbeit und Soziales wurde durch die berufundfamilie gemeinnützige GmbH die erfolgreiche Durchführung des audits berufundfamilie® bescheinigt: www.beruf-und-familie.de

---

Wollen Sie mehr über die Arbeit der Bayerischen Staatsregierung erfahren? BAYERN DIREKT ist Ihr direkter Draht zur Bayerischen Staatsregierung. Unter Telefon 089 122220 oder per E-Mail unter direkt@bayern.de erhalten Sie Informationsmaterial und Broschüren, Auskunft zu aktuellen Themen und Internetquellen sowie Hinweise zu Behörden, zuständigen Stellen und Ansprechpartnern bei der Bayerischen Staatsregierung.

Bayerisches Staatsministerium für
Familie, Arbeit und Soziales

Winzererstr. 9, 80797 München
E-Mail: oeffentlichkeitsarbeit@stmas.bayern.de
Gestaltung: Serviceplan MAKE GmbH & Co. KG
Bildnachweis: shutterstock.com
Stand: Februar 2023
Artikelnummer: 1001 0602, Sprache: Serbisch

Bürgerbüro: Tel.: 089 1261-1660
E-Mail: buergerbuero@stmas.bayern.de
Web: www.stmas.bayern.de/buergerbuero

Hinweis: Diese Druckschrift wird im Rahmen der Öffentlichkeitsarbeit der Bayerischen Staatsregierung herausgegeben. Sie darf weder von Parteien noch von Wahlwerbern oder Wahlhelfern im Zeitraum von fünf Monaten vor einer Wahl zum Zwecke der Wahlwerbung verwendet werden. Dies gilt für Landtags-, Bundestags-, Kommunal- und Europawahlen. Missbräuchlich ist während dieser Zeit insbesondere die Verteilung auf Wahlveranstaltungen, an Informationsständen der Parteien sowie das Einlegen, Aufdrucken und Aufkleben parteipolitischer Informationen oder Werbemittel. Untersagt ist gleichfalls die Weitergabe an Dritte zum Zwecke der Wahlwerbung. Auch ohne zeitlichen Bezug zu einer bevorstehenden Wahl darf die Druckschrift nicht in einer Weise verwendet werden, die als Parteinahme der Staatsregierung zugunsten einzelner politischer Gruppen verstanden werden könnte. Den Parteien ist es gestattet, die Druckschrift zur Unterrichtung ihrer eigenen Mitglieder zu verwenden.